

finnst fyrirbyrgjandi koppingarevni. Ongir möguleikar eru fyrir á kanna livandi seyð í einum öki, so sjúkan kann kortleggjast. Tað einasta, sum er at halda seg til, eru eyðkennini fyrir sjúkuna og kanning av heila av deyðum seyði.

Í flestu londum, har sjúkan hevur gjørt vart við seg, eru stug tikin til at berja hana niður. Misjavnt er, hvussu hetta hevur hepnast. Í Íslandi var skipanin í stórum portum av landinum tikin av í samband við, at onnur sjúka skuldi berjast niður. Stór öki lógu uttan seyð í 2 ár ella meira. Hóast hetta kyknaði sóttin upp aftur í hesum økjum. Stóðan í Íslandi í dag er, at sjúkan breiðir seg. Í Australíu og New Zealand er sjúkan niðurbard. Í Noregi er helst enn ov stutt fráðið til, at hetta kann sigast við vissu.

kMeginreglurnar, sum gingið verður út frá í samband við at niðurberja sjúkuna eru m.a. hesar:

1. At ígerðaríðin er sera long.
2. at smittaður og sjúkur seyður serliga smittar lombini,
3. at smittan kann berast við seyði, sum ikki sýnir eyðkenni fyrir sjúkuna,
4. at ongi dómi eru um, at smittan er borin úr einum öki í annað við øðrum dýrum enn seyði og geitum, ella við deyðum lutum, og
5. at smittuevnið, sjálvt um tað ikki verður borið til onnur öki uttan við seyði, kann halda sær í smittaðum öki í fleiri ár eftir, at skipanin í slíkum økjum er tikin av.

Mannagongdin við at berja sóttina niður í Føroyum má tí vera henda:

1. Í økjum, har sjúkan er staðfest, má skipanin takast av, og ökið má liggja uttan seyð í mong ár.
2. Smittaði öki, sum nevnt undir 1. pkt. mugu stikast av, so seyður ikki sleppur at teimum.
3. Seyður, sum er farin frá skipanum, har sjúkan er staðfest, í annað öki, sum kann nevast öki undir illgruna, má takast av. Sama er galdandi fyrir tað, sum er undan slíkum seyði.
4. Forboð verður fyrir at flyta seyð úr økjum, sum eru undir illgruna, uttan til dráps.

Fyrirbils er sjúkan bert staðfest hjá seyði av blackface-slagnum, og er hetta á einari troð hjá Andriasi Reinert, Villingardalsvegi í Tórshavn. Úr hesi skipan er seyður latin til nógv onnur pláss. Gjallar upplýsingar eru fingnar um hetta; men tær eru kortini ikki fullfíggjaðar. Lamb úr smittaðu skipanini er slept upp í Hattarvík í 1981, og eigarin hevur upplýst, at hesin seyður doyði í 1983 við eyðkennum

fyrir ridluskriða.

So leingi sjúkan bert er staðfest á traðum, og so leingi seyður úr smittaðum skipanum eisni er á traðum, kunnu vit royna at berja sóttina niður. Í tí lotu sóttin er staðfest á viðum haga, verður hetta munandi tørfari fyrir ikki at siga ógjórligt. Traðir kunnu haldast avbyrgdar við hegni; men at halda hegn uppi millum hagapartar í kanska 10 ár og samstundis hava vissu fyrir, at seyður, sum gongur úti alt árið, ikki ferðast um mark, er sjálvsagt ógjórligt. Tá eru einans natúrgivnu markini eftir, t.v.s. at avbyrgja oyggjar.

Neyvar reglur eru ásettar um fyrirbyrgjandi tiltøk í samband við at smittusjúkur taka seg upp hjá húsdýrum í Føroyum.

Landsstýrið kann avbyrgja ökir, eins og tað í kunningerð kann áleggja øllum at boða frá um illgruni er um smittusjúku. Húsdýrnavndin kann geva boð um at taka skipanir av og geva boð um at taka dýr av, sum eru undir illgruna fyrir smittu.

Enn er alt í óvissu; men fyrsta tiltakið verður, at landsstýrið í kunningerð áleggur øllum at boða frá, um illgruni er um ridluskriða. Um ridluskriði verður staðfestur í nýggjum økjum, verður hetta kunningjort. Samstundis kann húsdýrnavndin geva øllum, sum hava fingið seyð úr smittaðum økjum, boð um at taka henda seyðin av, eins og syrgt verður fyrir, at seyður í slíkum økjum einans kann latast til ráps og annars vera avbyrgdur.

Løgreglan, bygda- og býráð hava skyldu at hjálpa til í hesum arbeiði, eitt nú at halda hegn uppi og at syrgja fyrir, at givin boð verða fylgd.

Tað kann tykjast ógvusligt og møtimikið at fara undir hetta álvars tiltak. Men verður hetta gjørt nú, eru kanska vánir fyrir at vinna á sjúkuni. Um nokur ár, tá sjúkan hevur herjað um landið, er tað ov seint. Tí mugu ráðini just nú á heystardeggi verða, at alt, sum ivi er um, eigur at vera dripið, heldur enn at lata standa til.

Royndir úr øðrum londum hava vist, at ein tann størsti meinbogi við at berja sjúkuna niður er, at fólk velja at fjala út yvir, at tæy hava sjúkuna fyrir at sleppa undan, at skipan teirra verður avtíkin.

UM KJÖT AV SEYÐI VIÐ RIDLUSKRIDA OG AV SEYÐI ÚR RIDLUSKRIDAÖKI

Kjöt av seyði úr ridluskriða-öki kann etast sum annað kjöt, um eyðkenni fyrir sjúkuna ikki hava vist seg. Tá eyðkennini fyrir sjúkuna eru sjónsk, er seyðurin vanligi so rak, at kjotið av hesi orksøk ikki er fólkamatúr, just sum við garnasótt.

Ætlaðu at dylja kreppuna

Undir orðaskiftinum um løgmansrøðuna vistu umboðini fyrir andstöðuna á, at búskaparliga og fíggjarliga stóðan í samfelagnum var øðrvisi, enn samgongan vildi vera við.

Tað vóru jú serstakliga løgmaður sjálvur, Óli Breckmann og Hilmar Kass, sum góvu løgtinginum eina ljósareyða mynd av búskapi og fíggjarstandi.

Alt gekk hampiliga væl, segði løgmaður og stóðan var nógv betri enn fyrir fyra árum síðani. Umboð fólkaflaksins, Óli Breckmann, sló fast, at fólkaflakurin meira enn nakar annar flokkur hevði ábyrgdina av búskapinum og fíggjarviðurskiptinum. So væl hevði fólkaflakurin ligið á tí fíggjarliga takinum hesi seinastu mongu árin, at vit nú stóðu við einum sterkum búskapi, einum búskapi, har kreppa var eitt ókent fyrirbrigdið og við fíggjarlógum, sum bólgnaðu av yvirskotum. Serstakliga undirstrikaði Óli Breck-

mann, hvussu væl fiskivinnupolitikkurin hjá samgonguni hevði vognast — ja, hann hevði vognast so væl, at fiskivinnan nú bar seg á sjógvi og landi fyrir fyrstu ferð í mong harrans ár.

Nakað á sama hátt málboru sjálvstýrismenn seg, og fyrir at ikki alt skuldi vera lygn, so endurtóku samgongubloðini hesa ljósareyðu mynd av búskapinum: alt var sára gott, allir grunnar vóru á tremur, og fiskivinnan hevði ongantíð verið so væl fyrir sum just nú. Soleiðis var tað bara, tað stóð jú í løgmansrøðuni og var sostatt satt, serstakliga tá alt hetta varð vorið endurtikið av øllum samgongumönnum, sum í flokk og rað tóku lut í búskaparliga og fíggjarliga hálovsonginum fyrir opnari mikrofón.

Sostatt stóð orð imóti orði: øðrumegin stóð annað enn at vátta tað sum andstöðan longu frammanundan hevði sagt undir orðaskiftinum um

frammanfyrir stavn. Hinumegin stóð ein samd samgonga og bedýraði, at alt stóð væl til.

Men hvat hendir so?

Júst meðan lovsongurin og sjálvrósið eru upp á tað harðasta — meðan samgongupressan gongur í hægsta gervi til tess at margfalda allar tær mongu ljósareyðu samgongurøður, brestur bløran:

Høvuðsvinnan er í djúpari kreppu og fleiri flakavirki eru um at fara av knóranum. Vinnuløysi og ovurstórir fíggjartrupuleikar lúra handan næstu sýn.

Hetta er ikki skemt ella ábyrgdarleyst "andstöðutos uppundir" val. Hetta er tann kaldi veruleiki, og tann, sum avdúkar henda veruleika, er sjálvasti fiskimálaráðharrin. Avdúka er kanska nakað nógv sagt, tí hann gjørdi jú ikki annað enn at vátta tað sum andstöðan longu frammanundan hevði sagt undir orðaskiftinum um

løgmansrøðuna.

Hvat er alt hetta fyrir nakað? Vistu teir ikki betur hesir borgarligu samgongumenn, sum lótu so væl at?

Jú vist vistu teir alt — teir vistu enn tá betur enn andstöðan, hvussu til stóð, men teir vónaðu, at halda skótuni lens til valið var av. Tað gekk bara ikki — til tess rann ov skjótt út úr ráfiskagrunninum og til tess stungu trupuleikarnir ov djúpt.

At teir borgarligu fyrir at bjarga sær atkvøðunum royndu at dylja kreppuna, sigur ikki so litið um teirra ábyrgdarkenslu móttvegis hesum samfelag. Afturat kemur, at teir við at lást sum einki, við at fjala út yvir kreppuna, hava gjørt tað óneyðuga trupult at fáa hesa somu kreppu loysta.

Her munur á monnum. Tá ið tann stóra búskaparliga kreppan hótti á sumri 1979 nýtti Atli Dam ein stóran part av løgmansrøðu síni til tess at greiða frá hesari somu kreppu og við at visa á nakrar gongdar leiðir burtur úr hesi kreppu. Tað eydnaðist. Fiskivinnan kom undan og tann kreppuløysin eigur æruna fyrir, at skipini hava kunnað siglt og virkni koyrt so at siga fram til dagin í dag. Eitt annað er so tað, at tíðin og borgarligi politikkurin hava máað stóð undan tí stuðulsskipan, sum vit nýta í fiskivinnuni. Hetta duga flest øll at siggja — at stuðulsskipanin er vorðin til eina umvenda Robin Hood skipan og tí má broytast munandi.

Men at gera nakað við henda spurning krevur dirvi, hugflog og nýhugsan ella við øðrum orðum eginleikar, sum eru ókendir í samgonguni.

Óg tí verða tær kreppuløysir, sum vit í tinginum fara at skifta orð um í morgin bert lappari, rimpað saman av nøkrum monnum, sum bert hugsa um at taka frá teimum, sum litið hava og geva teimum sum hava meir — alt troðklað eftir slangu- og vina/kenningaprincippinum.

Jóannes Dalsgaard

